

unacceptable in a situation of personal communication. The ability to create a fake identity, an unlimited number of fictitious user accounts creates a sense of impunity, eliminates barriers, complexes and stereotypes that act as a deterrent in real life situations.

Thus, the means and channel of communication affect the use of the language in the CMC, causing changes at all language levels, as well as changes in the organization of the text as a communicative product of the considered form of communication.

The global nature of CMC has brought new forms of multiparty interactions, such as anonymous chatgroups involving participants of various backgrounds, social status etc. It is of interest to further study the general trends of language changes specific to various genres in the situation of CMC and to define the features, which are universal or unique to individual languages.

А. В. Семянькевіч (МДЛУ, Мінск, Беларусь)

ВАРЫЯНТНАСЦЬ І НОРМА Ў СІСТЭМЕ СУБСТАНТЫЎНАГА ЛІКУ

Варыянтнасць як тыпалагічная рыса любой мовы адлюстроўвае ўзаемаўплыў дзвюх тэндэнцый моўнага развіцця – імкнення да стабільнасці і эвалюцыі, змянення, удасканалення. Сутыкненне гэтых рознакіраваных працэсаў і ёсць крыніца творчай сілы мовы. Дыялектыка развіцця мовы заключаецца ў тым, што ў кожны канкрэтны гістарычны момант яна з’яўляецца як стабільнай сістэмай, так і суб’ектам бесперарыўнай эвалюцыі. Гэта і ёсць прычына існавання прынцыпова рознага характару норм – імператыўных і дыспазіцыйных.

Праблема варыянтнасці і яе ўніфікацыі для беларускай мовы з’яўляецца вельмі актуальнай і шмат у чым спецыфічнай. Функцыянаванне ў білінгвальных абставінах, гістарычна абумоўленае існаванне цягам працяглага часу па-за межамі кадыфікацыі, сацыяльна абмежаваная сфера прымянення, адчувальная пурыстычная тэндэнцыя, імкненне абмежаваць рускамоўны ўплыў, палемічнасць рэкамендацыйных норм у грамадстве, розная (часам палярная) ацэнка моўных з’яў, сацыялінгвістычная аснова працягласці перыяду дынамічнага вар’іравання – усё гэта непасрэдна або апасродкавана садзейнічае шырокай варыянтнасці на ўсіх узроўнях сучаснай беларускай мовы.

У сістэме субстантыўнага ліку варыянтнасць выяўляецца ў семантычна адназначным функцыянаванні намінацыйна тоесных форм ліку, якія не ўтвараюць карэляцыі. І калі ў дачыненні да адзіночналікавых назоўнікаў у сучаснай мове даследчыкі адзначаюць тэндэнцыю “руйнавання” іх межаў, то множналікавыя субстантывы, як правіла, маюць лексікаграфічную атрыбуцыю свайго марфалагічнага статусу. Аднак, як паказвае аналіз беларускіх слоўнікаў (Тлумачальны слоўнік беларускай мовы ў 5 т. – далей ТСБМ, Беларуска-рускі слоўнік 2012 г. – далей БРС, Граматычны слоўнік назоўніка – далей ГСН), на колькасную рэпрэзентацыю ў лексікаграфіі назоўнікаў *pluralia tantum* уплывае (сярод іншых) і такі фактар, як ступень плюралізацыі.

У слоўніках выкарыстоўваюцца паметы *часцей мн.*, *пераважна мн.*, а таксама прыём прэзентацыі лексемы множналікавай формай у якасці намінатыўнай (з указаннем формы адз. л., або з адсылкай да самастойнага артыкула назоўніка ў форме адз. л., або без граматычных памет). Розныя спосабы граматычнага апісання назоўнікаў адносна іх лікавых паводзін сведчаць аб аб'ектыўных цяжкасцях у вызначэнні іх марфалагічнага статусу, якія часта з'яўляюцца вынікам рознай ацэнкі ступені плюралізацыі назоўніка. Так, напрыклад, па-рознаму апісваюць слоўнікі назоўнікі *аб'едкі* (БРС адз. *няма*, ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *аб'едкі, адз. аб'едак*), *абавязкі* (БРС *толькі мн.*, ТСБМ *звычай. мн.*), *адходы* (ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *адходы, адз. адход*), *аўтакары* (ТСБМ адз. *няма*, ГСН *толькі мн.*, БРС-2012 *аўтакар*), *будні* (ГСН *толькі мн.*, БРС *будні, адз. будзень*), *вагі* (ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *вага*), *выскваркі* (БРС адз. *няма*, ТСБМ *выскваркі, адз. выскварка*), *галушкі* (ТСБМ і ГСН *толькі мн.*, БРС *галушкі, адз. галушка*), *гарадкі* (ГСН і БРС *толькі мн.*, ТСБМ *гарадкі, адз. гарадок*), *гонкі* (БРС адз. *няма*, ТСБМ *звычай. мн.*, ГСН *гонка, мн. гонкі*), *грузаперавозкі* (БРС адз. *няма*, ГСН *грузаперавозкі, мн. грузаперавозкі*), *грымзолі* (ГСН *толькі мн.*, БРС *грымзолі, адз. грымзоля*), *грымоты* (БРС *грымоты*, ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *грымоты, адз. грымота*), *драбіны* (ТСБМ, БРС *драбіны, адз. драбіна*; ГСН *толькі мн.*), *дурніцы* (БРС *толькі мн.*, ТСБМ *дурніцы, адз. дурніца*, ГСН *дурніца, мн. дурніцы*), *брыжы* (ТСБМ адз. *няма*, ГСН *брыж – брыжы*, БРС *брыжы – брыж*), *кулуары* (ГСН *толькі мн.*, БРС адз. *няма*, ТСБМ *кулуары, адз. кулуар*), *клавікорды* (БРС адз. *няма*, ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *клавікорды, адз. клавікорда*), *міязмы* (БРС адз. *няма*, ТСБМ *міязмы, адз. міязма*), *нетры* (ГСН *толькі мн.*, БРС адз. *няма*, ТСБМ *нетры, адз. (рэдка) нетра*), *прысмакі* (БРС адз. *няма*, ТСБМ *прысмакі, адз. прысмак*), *разваліны* (ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *звычай. мн.*), *рэшткі* (ГСН *толькі мн.*, БРС адз. *няма*, ТСБМ *звычай. мн.*), *скачкі* (ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *звычай. мн.*), *схваткі* (БРС і ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *звычай. мн.*), *сходні* (ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *сходні, адз. сходня*), *штыкеты* (ГСН *толькі мн.*, БРС адз. *няма*, ТСБМ *штыкеты, адз. штыкет*), *фекаліі* (ГСН *толькі мн.*, ТСБМ *фекаліі, адз. фекалія*, БРС *фекаліі, адз. фекалій*), *шмоткі* (БРС адз. *няма*, ТСБМ *шмоткі, адз. шмотка*), *чэсанкі* (ТСБМ адз. *няма*, ГСН *толькі мн.*, БРС *чэсанкі, адз. чэсанак*) і інш. Узуальную нестабільнасць граматычнай формы, зафіксаваную ў слоўніках лексічных інавацый, выяўляюць некаторыя запазычанні з прычыны фанетычнай экзатычнасці і (ці) функцыянальнай неактыўнасці (напрыклад, *снэкі, хачапуры, суслі, графіці, сурымі*). Неаднастайная кваліфікацыя ў слоўніках марфалагічнага статусу вышэйпералічаных назоўнікаў адлюстроўвае рэальную ўзуальную варыянтнасць. Іх формы адз. і мн. ліку ужываюцца як функцыянальна тоесныя, што дазваляе аднесці іх да зоны моцнай варыянтнасці. Адсутнасць карэляцыі семантычнага зместу адзіночнасць / множнасць з'яўляецца асновай, якая падтрымлівае паралельнае існаванне рознааформленых варыянтаў у намінатыўнай функцыі. Аб аб'ектыўных цяжкасцях у выбары граматычнай паметы сведчаць адзінкавыя (але сімптаматычныя) нестандартныя маркіроўкі: напрыклад, назоўнік *умовы* у БРС мае памету *толькі мн. ці пераважна мн.*

(такая памета не дыферэнцуе, якія ЛСВ маюць множналікавую форму); слова *вачаняты* ў ТСБМ мае памету *адз. неўжыв.* (гэта адзінкавае слова ў слоўніку, якое мае такую памету). Зафіксаваны і такія назоўнікі са слоўнікавай формай мн.л., якія даюцца без памет: напрыклад, словы *барбітураты, біяпалімеры, мардасы, метэаўмовы, энергазатраты* ў БРС; *лестачкі, мясапрадукты, ключыкі, мошчы* ў ТСБМ.

Дынаміка нармалізацыйных захадаў у дачыненні да варыянтаў форм ліку стрымліваецца як недасканалая практыкай выбару загалоўнай вакабулы, так і аб'ектыўнымі ўмовамі іх функцыянавання ў мове. Нашы назіранні паказваюць, што далёка не ва ўсіх выпадках эвалюцыя працэсу вар'іравання ідзе па шляху замацавання адной з форм. Некаторыя варыянтныя формы набываюць семантычныя і стылістычныя адрозненні, якія павінны ўлічвацца ў лексікаграфіі.

Е. А. Смердова (Гимназия № 4 им. братьев Каменских, Пермь, Россия)

ВАРИАТИВНОСТЬ В СЕМИОТИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ: ЗНАКИ-ИКОНЫ И ЗНАКИ-СИМВОЛЫ

Природа знака является предметом исследования как минимум трех наук: семиологии, семиотики и иконологии. Все эти направления научной мысли при кажущейся однородности предмета исследования (знак) фактически не рассматриваются в одной системе. Отсюда возникает вариативность в оперировании такими понятиями, как знак-икона и знак-символ. Где проходит граница между иконами и символами в семиологии? В семиотике? В иконологии? Хотя каждая из наук видит знак в совершенно разном окружении, все три научных направления имеют целью установить природу знака и характер и условия его функционирования в дискурсе. Выясняется, что именно характер восприятия знака формирует его природу: «Каждый знак предполагает наличие интерпретатора» (Р. О. Якобсон).

Исключить возникновение заблуждений при вариативном восприятии рисунка то как знака-иконы, то как символа поможет иконология. Текстовая картина мира (будь то языковой, музыкальный или живописный текст) является лишь фрагментарным отражением реального мира. Каждый знак в тексте есть материальный представитель отсутствующего объекта действительности. Подобное понимание знака и текста не раскрывает всей сложности связей внутри реального мира. Более того, как указывает А. Ф. Лосев, «язык интерпретирует действительность согласно потребностям человеческого общения, выбирая из действительности одно и игнорируя другое, одно отражая правильно, а другое искажая даже сознательно». Именно поэтому иконология предлагает рассматривать все рисунки как символы, структуру сложную и заведомо предполагающую личные коннотации от интерпретатора. Критерием для нижеследующей классификации символов является отношение между именем и представлением о референте, т. е. совокупностью свойств объекта указания знака. Во-первых, символ может